

TÜRK DÜNYASINDA "NEVRUZ" KİTAPLARI

Yrd. Doç. Dr. M. Ocal-OGUZ

Nevruz geleneğinin yaşadığı coğrafyada nevrüz üzerine daha çok yazılıp çizileceği, yazılmış olanlara şöyle bir bakınca dahi kolayca anlaşılıyor. Tarihin tesbit edilmeyen devirlerinden beri bir gelenek olarak Türkler arasında yaşatıldığı anlaşılan bu yenilenme, mutluluk ve bahar bayramının son yıllarda Türkiye'de bir kavga aracı haline getirilmiş olması gözününe alındığında bu konuda yazılanların ve yazılacakların önemi daha da artmaktadır. Avrasya'da bir çok millette bir çok toplulukta ve geniş bir coğrafyada bugün de yaşayan bu geleneğin menşei hakkında oldukça farklı görüşler, inanışlar ve efsaneler bulunmaktadır. Asya'nın kıyısındaki Sahalar'dan (Yakutlar) Avrupa'nın ortasındaki Rumeli Türklüğüne kadar bütün Türkler arasında çeşitli adlar ile yaşatılan bu geleneğin kökünü Türkler arasında aramanın ne derece kaçınılmaz olduğunu elimizdeki az sayıdaki kitap dahi açıkça göstermektedir.

Uzun asırlar boyunca birbirlerinden habersiz yaşayan Türk topluluklarının Nevruz geleneğini aynı inanışlar, aynı edebî ürünler ve benzer efsaneler dahilinde yaşatmaları gerçeği, gözden uzak tutulmamalıdır. Sağduyulu ve ilmi çalışmalar gösterecektir ki bu gelenek çok köklü, çok güçlü ve çok renkli olarak bütün Türk boylarında yaşatılmaktadır.

Nevruz geleneğini yaşatan milletlerin ve toplulukların ürünleri karşılaştırmalı metodlarla incelendiğinde, ilim dünyasının önüne yeni ufukların açılacağına inanıyorum. İdeolojik nevrüz araştırmalarından (?) ilmi nevrüz araştırmalarına geçildiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir problemini çözmek için Nevruz'u sahiplendiği önyargısının ne derece yanlış olduğu da görülecektir.

Tamamen farklı zamanlarda farklı sebeplerle Türk dünyasında hazırlanmış olan "Nevruz" konulu kitaplardan elimizde bir kaç bulunmaktadır. Bu kitapların büyük bölümü Prof. Dr. Abdülhaluk Çay'ın özel kütaphından alınmıştır. Kendilerine minnet borcumuzdur.

Söz konusu kitaplar, yayınladıkları ülke adına göre alfabetik olarak kısaca tanıtılmıştır.

AZERBAYCAN

1. "Novruz", Prof. Dr. Azad Nebiyev, Bakü 1989, 128 s.

Büyük boy kuşe kağıda ofset baskı tekniğine göre basılan eserde, baharı, yeni yılın gelişini, nevrüz kutlamalarını ve diğer gelenekleri çok canlı bir şekilde aksettiren fotoğrafların yanında, sözlü ve yazılı edebiyattaki nevrüz şiirleri, halk arasında yaşatılan gelenekler özellikle Guba - Derbend bölgesi dikkate alınarak incelenmiştir.

2. "Novroz Mhfeleri", Agalar Mirze - İntigam Mehdiyev, Bak - Gençlik 1990, 112 s.

Kenar süslemeli ve resimli bir bahar kitabı olarak hazırlanan eserde üç ana bölüm bulunmaktadır: "Akıl Kestiğinden", "Gz Gördüğünden", "Kulak İşittiğinden". Bu üç bölümde Azerbaycan Türkleri arasında yaşatılan nevrüz gelenekleri ve edebî ürünleri değerlendirilmektedir.

3. "Azerbaycan Uşak Folkloru Kitaphanesi - Merasimler - Adetler - Algışlar", Prof. Dr. Azad Nebiyev - Mesude Evez Kızı, Bak - Gençlik 1993, 352 s.

Latin Harfli Azeri Türkçesi ile hazırlanan kitabın "Mevsim Merasimleri" bölümün 20 - 37. sayfaları "Novruz"a ayrılmıştır.

BULGARİSTAN

4. "Bulgaristan Türkleri Yılbaşı Bayramları ve Manileri", Ahmet Taceden, Adana 1991, 202 s.

1989 yılındaki mecburi gle Türkiye'ye gelen ve Bulgaristan'daki araştırmalarını da burada bastırma imkanı bulan yazarın bu eseri tamamiyle Türklerde yılbaşı kutlamaları, nevrüz geleneği ve bunun Bulgaristan Türklerine yansımaları incelenmiş, bu kutlamalar sırasındaki söylenen maniler değerlendirilmiştir.

KAZAKİSTAN

5. "1926 Naurız 1988", Muhtar Kazbekov, Almatı 1991, 256+12 s.

Geçmişten gntmze, atadan balaya Nevruz geleneğinin bütün yönleri ürünleri ile değerlendirildiği bu kitap, otuz civarında fotoğraf, resim ve çizimle desteklenmiştir.

6. "Naurız", Ĕimkent 1992.

Kazak ve Kırgız Türklerinin Nevruz geleneklerini XIX. yüzyıl sonlarında derlenmiş malzemeye dayanarak inceleyen ve Rusça yayınlanan bu eserde, Nevruz'un kökü, edebî eserlere yansımaları ve bunların örnekleri incelenmektedir. (Eser, Türkçeye çevirilerek yayınlanmıştır. Bkz. Türkiye)

7. "Toy Kitabı", Almatı 1990, 512 s.

Kazak toylarının incelendiği kitapta "Naurız toyu" 403 - 433. sayfalar arasında edebî ürünleri ve gelenek içindeki yeri ile değerlendirilmektedir.

ÖZBEKİSTAN

8. "zbek Toyları", H. İsmailov, Taşkent 1992, 190 s.

zbek geleneksel bayramları ve şenlikleri incelenmektedir.

9. "Özbekistan Bayramları", Osman H. Koraboev, Taşkent 1991, 192 s.

Özbekistan Tabiat Bayramları başlığı altında 72 - 81. sayfalar arasında "Navruz" incelenmektedir.

10. "Navruz", Tura Mirzaev - Matkul Juraev, Taşkent 1992, 100 s.

Özbekistan Nevruz kutlamaları, edebî ürünleri ve geleneğin köküne dair efsanelerin değerlendirildiği bir çalışmadır.

TÜRKİYE

11. "Türk Ergenekon Bayramı - Nevruz", Prof. Dr. Abdülhaluk ay, Ankara 1985 (1. baskı).

6. baskısı genişletilmiş ve Türk dünyasındaki yeni elde edilen bilgilerle zenginleştirilmiş olarak basım safhasında olan bu eser, tarih ve edebî bakımından